

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 7 1 1 0 3 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 2 ====

Razčlemba izhodiščnega besedila

Ponedeljek, 29. maj 2017 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi konceptni list in ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec). Svojo šifro vpišite tudi na konceptni list.

Izpitna pola vsebuje 24 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 120. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujete **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak). Osnutek zadnje naloge, ki ga lahko napišete na konceptni list, se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k izpitni poli 2 (M171-103-1-2)

AKTUALNOsobota, 20. februar 2016
centralna@delo.si**DELO**

Materinščina večine in 50 materinščin

Izumiranje jezikov Slovenščino na svetu govori 2,5 milijona ljudi, na tujih univerzah je 57 slovenističnih oddelkov

Ljubljana – Materni jezik kot najpomembnejša prvina posameznikove identitete ima več kot desetletje in pol dan v koledarju Unescovih mednarodno pomembnih dni. Ni praznik, običajno je izhodišče za preštevanje, koliko jezikov je ogroženih in koliko jih je izumrlo.

IGOR BRATOŽ

[1] Enaindvajseti februar, mednarodni dan maternega jezika, je na 30. zasedanju generalne konference leta 1999 določil Unesco, organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, kot praznik raznovrstnosti in pestrosti jezikov v svetu, hkrati pa v spomin na ubite bengalske študente, ki so leta 1952, ko je takratni predsednik kot uradni jezik hotel vsiliti urdu povsod, tudi v Vzhodnem Pakistanu, zdaj Bangladešu, kot enega od uradnih jezikov zahtevali bengalščino.

[2] Skladno s cilji Unescove agende 2030 so tema letošnjega mednarodnega dne maternega jezika kakovostno izobraževanje, jezik/jeziki poučevanja in koristi, ki jih prinaša izobraževanje. Jezik kot eden najpomembnejših kazalnikov kulturne raznovrstnosti ni le sredstvo komunikacije, ampak je prizma, skozi katero posamezniki in skupnosti razumejo svet okoli sebe in odnose v njem, in prav zato je zaton ali izumrtje posameznega jezika nenadomestljiva izguba za skupno kulturno dediščino človeštva.

Angleščina dominantna

[3] Unescovi podatki ob prazniku pripovedujejo trpko zgodbo: po mnenju jezikoslovcev utegne v 21. stoletju izumreti visok odstotek od 6000 do 8000 jezikov po svetu. Polovico sedanjih jezikov govori manj kot deset tisoč ljudi in po predvidevanju jezikoslovca Davida Crystala vsaka dva tedna eden od teh jezikov izumre. Na drugi strani je drugače: po ocenah raziskovalcev se je angleščine, enega najbolj razširjenih jezikov na svetu, med letoma 2010 in 2015 učila tretjina svetovnega prebivalstva, v bližnji prihodnosti naj bi angleščino govorila polovica vseh ljudi na planetu. Angleščina je dominantni jezik akademskega sveta, že pred leti so sodelavci ene od največjih svetovnih bibliografskih podatkovnih baz ugotavljali, da je 95 odstotkov člankov, ki jih uporabljajo za tvorjenje citatnih indeksov, objavljenih v angleščini, čeprav le polovica avtorjev prihaja iz angleško govorečih držav. Angleščina je tudi uradni ali pa neformalno uradni jezik v pomorstvu, letalstvu, računalništvu, mednarodnem športu in turizmu. K dominantnosti angleščine in drugih velikih jezikov delček prispevajo tudi Združeni narodi, ki med šest uradnih jezikov uvrščajo arabščino, kitajščino, angleščino, francoščino, ruščino in španščino. Evropska zveza ima 24 uradnih jezikov. Angleščino kot drugi tuji jezik je po podatkih iz ankete o izobraževanju odraslih za leto 2011 v Sloveniji govorilo 65 odstotkov odraslih med 18. in 69. letom starosti, sledili sta nemščina (48) in italijanščina (14). Angleščino se kot tuji jezik uči kar 89 odstotkov šolarjev v državah EU.

OBRNITE LIST.

Vse enakovredne in dragocene

4 S popisom 2002 je slovenski statistični urad obravnaval 42 različnih materinščin, k čemur je treba prišteti še skupini »drugo« in »neznano«. Pregled podatkov o priseljenih po državah od leta 2002 nakazuje, da bi bilo lahko danes v Sloveniji še več različnih materinščin, predvidevajo, da več kot 50, a podatkov o tem ne morejo pridobiti z registrskim popisom prebivalstva, ki ga izvajajo od leta 2011. Ob mednarodnem dnevu maternega jezika so na statističnem uradu zapisali, da so nekateri jeziki materinščina za 50 milijonov ljudi ali več, drugi jeziki – na primer slovenščina – so materinščina manjšega števila govorcev. Prav vse, ne glede na število govorcev, pa so enakovredne in enako dragocene. Pravica do materinščine je osnovna človekova pravica. Ob zadnjem klasičnem popisu leta 2002 je slovenščino kot materinščino označilo malo manj kot 88 odstotkov prebivalcev Slovenije. Delež prebivalcev s slovenskim maternim jezikom, kot kažejo dostopni podatki, se vse od leta 1953 znižuje. Ob popisu leta 2002 je pri nas madžarščino kot materinščino navedlo 0,4 odstotka prebivalstva, italijanščino 0,2 odstotka, 2,8 odstotka hrvaščino, 1,8 odstotka srbsko-hrvaški jezik, 1,6 odstotka srbski jezik in 1,6 odstotka bosanski jezik.

Prebivalstvo po maternem jeziku

Slovenija, popis prebivalstva v letih 1991 in 2002, izbor

materni jezik	število		deleži v %	
	1991	2002	1991	2002
slovenski	1.690.388	1.723.434	88,3	87,7
italijanski	3882	3762	0,2	0,2
madžarski	8720	7713	0,5	0,4
romski	2752	3834	0,1	0,2
albanski	3903	7177	0,2	0,4
bosanski	...	31.499	...	1,6
hrvaški	50.699	54.079	2,6	2,8
hrvaško-srbski	3208	126	0,2	0,0
makedonski	4525	4760	0,2	0,2
srbski	18.123	31.329	0,9	1,6
srbsko-hrvaški	80.325	36.265	4,2	1,8

DELO Vir: Surs

5 Slovenščino na svetu govori približno 2,5 milijona govorcev, po podatkih Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik pa na tujih univerzah deluje 57 lektoratov, v okviru katerih se je slovenščino učilo oziroma jo je študiralo več kot 2500 študentov.

Bogdan Gradišnik, prevajalec:

Stanje slovenščine v javni rabi se naglo slabša. Za prispodobo, srednji spol je utonil v moškem: »vprašanje, za katerega« ne vidim rešitve. Prav žalostna pa je okoliščina, da se tisti, ki bi resnično morali obvladati jezik – novinarji, profesorji, znanstveniki in politiki –, samo pomilovalno nasmihejo ob sugestijah, da je tudi kakšen jezikovni priročnik zelo napeto in razburljivo branje.

Julijana Bizjak Mlakar, ministrica za kulturo:

Na žalost moram opozoriti na sorazmerno pogoste pojave nespoštovanja zakona, ki ureja slovenščino v javni rabi, kar se kaže v tem, da organizatorji javnih prireditev v Sloveniji v mnogih primerih ne spoštujejo lastnega jezika oziroma ravnajo z njim malomarno in pravzaprav neetično.

Evald Flisar, pisatelj, predsednik Slovenskega centra Pen:

Precej stvari sem napisal v angleščini in marsikdo se čudi, da nisem nadaljeval. Ugotovil sem, da je verbalna virtuoznost, ki jo omogoča ta bogati jezik, ostajala na površini, priučena, medtem ko mi materinščina omogoča dostop do najglobljih usedlin spomina, do največjih prostranosti notranjega sveta, do virov, iz katerih je edino mogoče črpati avtentično snov za literarno ustvarjanje.

(Prirejeno po: Igor Bratož: Materinščina večine in 50 materinščin, Delo, 20. februar 2016.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo? Dopolnite preglednico.

Okoliščine nastanka besedila	
Tvorec besedila	
Naslovnik besedila	
Čas objave besedila	
Rubrika, v kateri je bilo besedilo objavljeno	

(2 točki)

2. Navedite razlog za nastanek besedila.

_____

(1 točka)

3. Kaj je tema besedila?

_____
_____
_____

(2 točki)

4. V 3. odstavku izhodiščnega besedila opazujte pomensko razmerje med povedmi. Dopolnite poved in obkrožite pravilno rešitev.

V 3. odstavku izhodiščnega besedila prevladuje _____

pomensko razmerje, ki je značilno za _____.

(način razvijanja teme/slogovni postopek)

(2)

Ali ta način razvijanja teme prevladuje tudi v celotnem izhodiščnem besedilu?

DA NE

(1)
(3 točke)

5. Štiri izmed naslednjih trditev niso v skladu z izhodiščnim besedilom. Obkrožite črke pred njimi.

- A Materni jezik je zanemarljiva sestavina posameznikove identitete.
- B Slovenščina je enakovredna ostalim jezikom.
- C Angleščina je uradni jezik v bančnem sektorju.
- Č Pravica do materinščine spada med osnovne človekove pravice.
- D V Sloveniji se je najbolj znižal odstotek prebivalcev, ki so kot materni jezik navedli srbsko-hrvaški jezik.
- E Unesco je leta 1999 21. februar razglasil za mednarodni praznik maternega jezika.
- F Znanstvena predvidevanja kažejo, da bo v prihodnosti angleščino govorila tretjina svetovnega prebivalstva.
- G Podatki kažejo, da se delež prebivalcev s slovenskim maternim jezikom znižuje.

(3 točke)

6. V izhodiščnem besedilu poiščite tri razloge, ki bi lahko vplivali na izumiranje slovenščine v prihodnosti. Razloge napišite v eni povedi.

(3 točke)

7. V povedi pojasnite Gradišnikovo izjavo, da se žal tisti, ki bi resnično morali obvladati jezik, »samo pomilovalno nasmihajo ob sugestijah, da je tudi kakšen jezikovni priročnik zelo napeto in razburljivo branje«.

(3 točke)

8. Zakaj se je Evald Flisar odločil, da ne bo nadaljeval s pisanjem v angleščini? Razložite v povedi.

(3 točke)

9. V izhodiščnem besedilu je več prevzetih besed. Ugotovite njihov pomen v izhodiščnem besedilu, tako da na črtico pred vsako besedo zapišete črko ustrezne razlage iz desnega stolpca.

_____ agenda	A predmet na fakulteti
_____ dominanten	B visoka stopnja obvladovanja nečesa, dovršenost
_____ akademski (svet)	C pristen, izviren
_____ verbalni	Č glavni, gospodovalni
_____ virtuoznost	D prevladujoč
_____ avtentičen	E pedagoška enota na fakulteti
_____ lektorat	F dokument
	G znanstveni
	H besedni, ustni

(4 točke)

10. Kako bi radijski napovedovalec v knjižnem jeziku izgovoril besede v izpisani povedi?

- 10.1. V povedi poiščite besede z naglašenim ozkim e, naglašenim širokim o in naglašenim polglasnikom ter jih prepišite na ustrezno mesto v preglednico.

Jezik kot eden najpomembnejših kazalnikov kulturne raznovrstnosti ni le sredstvo komunikacije, ampak je prizma, skozi katero posamezniki in skupnosti razumejo svet okoli sebe in odnose v njem, in prav zato je zaton ali izumrtje posameznega jezika nenadomestljiva izguba za skupno kulturno dediščino človeštva.

Ozki e	Široki o	Polglasnik

(5)

- 10.2. Med izpisanimi besedami iz naloge 10.1. poiščite besedo, ki je dvonaglasnica. Prepišite jo in ugotovite, po katerem besedotvornem načinu je nastala.

Dvonaglasnica: _____

(1)

Besedotvorni način dvonaglasnice: _____

(1)
(7 točk)

11. V oglate oklepaje napišite izgovor obkroženih delov besed.

sla**b**ša [   ]   priredit**e**v [   ]
 razbur**lj**ivo [   ]   izu**m**rtje [   ]
 pre**d**sednik [   ]   pisate**lj** [   ]

(3 točke)

12. Preberite slovarske sestavke besede *etika* in rešite naloge.

1. **étika** -e ž (é) **1.** filoz. *filozofska disciplina, ki obravnava merila človeškega hotenja in ravnanja glede na dobro in zlo*: ta vprašanja obravnava etika // s prilastkom *načela o dobrem in zlem*: krščanska etika; marksistična, socialistična etika **2.** s prilastkom *moralna načela, norme ravnanja v določenem poklicu*: poklicna etika; zdravniška etika; kodeks odvetniške etike **3.** *etičnost*: etika takega ravnanja
2. **étika** -e ž, poj. (é) krščanska ~ (*nравoslovje*); zdravniška ~; ~ njegovega ravnanja *etičnost*
3. **étika** -e ž 'nauk o dobrem in zlu' (16. stol.), *étičen, êtos*. Tujka, prevzeta (eventualno prek nem. *Ethik, ethisch*) iz lat. (*rēs*) *ethica*, kar je izposojeno iz gr. *tà êthiká* 'etika, nравoslovje', to pa je prek prid. *êthikós* 'ki zadeva značaj, moralo, nрав' izpeljano iz gr. *êthos* 'navada, šega, običaj, značaj, življenjski nazori' (KI, 191).

12.1. Iz katerih jezikovnih priročnikov so slovarski sestavki?

1. slovarski sestavek: _____
2. slovarski sestavek: _____
3. slovarski sestavek: _____

(3)

12.2. Julijana Bizjak Mlakar je zapisala: »Organizatorji javnih prireditev v Sloveniji v mnogih primerih ne spoštujejo lastnega jezika oziroma ravnajo z njim malomarno in pravzaprav neetično.«

S pomočjo 1. slovarskega sestavka nadomestite podčrtano besedo tako, da pomena povedi ne boste spremenili.

_____

(2)

12.3. Poimenujte podatke o besedi *etika*, ki jih razberete iz glave 1. slovarskega sestavka.

_____

(2)
(7 točk)

13. Iz besede *etika* je tvorjena tudi beseda *etičen*, ki jo lahko zamenjujemo z besedo *etničen*.

13.1. Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici.

Besedi *etičen* in *etničen* sta blizu zvočnici/enakozvočnici/enakoglasnici.

(2)

13.2. Tvorite poved, v kateri boste uporabili obe besedi tako, da boste dokazali razumevanje njunega pomena.

---

(3)
(5 točk)

14. Zaničajte zapisane povedi.

Unescovi podatki ob prazniku pripovedujejo trpko zgodbo.

Ob popisu leta 2002 je madžarščino kot materinščino navedlo 0,4 odstotka prebivalstva.

Opozoriti moram na sorazmerno pogoste pojave nespoštovanja zakona.

(6 točk)

15. V besedilu sta omenjena Igor Bratož in Evald Flisar.

Osebni imeni postavite v orodnik ednine in ugotovite, do katerih posebnosti pride pri sklanjanju.

	Igor Bratož	Evald Flisar
Orodnik ednine		

(2)

Posebnosti pri sklanjanju:

1. _____

2. _____

(2)
(4 točke)

16. V povedi *Pregled podatkov o priseljencih nakazuje, da bi lahko bilo danes v Sloveniji še več različnih materinščin* je več prislovov. Izpišite jih.

_____

(2)

Enega od izpisanih prislovov stopnjajte.

_____

(2)
(4 točke)

17. Opazujte zaimke v besednih zvezah.

17.1. Napišite, v katero besedno vrsto sodijo zaimki. Za vsak zaimek v ustrezni stolpec napišite X.

	Pridevniška beseda	Samostalniška beseda
naša slovenščina		
teh jezikov		
odnose v njem		
nekateri jeziki		
vseh ljudi		
jih je izumrlo		

(3)

- 17.2. Zaimek *Nihče* v zapisani povedi nadomestite s sopomenskim in s protipomenskim zaimkom ter poved ponovno zapišite.

Nihče ni govoril.

Poved s sopomenskim zaimkom: _____

Poved s protipomenskim zaimkom: _____

(2)
(5 točk)

18. Spodnjim tvorjenkam določite besedno vrsto, vrsto tvorjenke in napišite skladenjsko podstavo.

	Besedna vrsta	Vrsta tvorjenke	Skladenjska podstava
enaindvajset			
delček			
običajno			
prišteti			

(8 točk)

19. V izpisani povedi je uporabljen premi govor. Spremenite ga tako, da bo spremni stavek med dvema deloma dobesednega navedka. Nato premi govor spremenite v odvisnega.

Evald Flisar je zapisal: »Precej stvari sem napisal v angleščini in marsikdo se čudi, da nisem nadaljeval.«

Spremni stavek med dvema deloma dobesednega navedka:

---

(2)

Sprememba premega govora v odvisnega:

---

(2)
(4 točke)

20. Opazujte razmerje med stavki v zapisani povedi.

20.1. Napišite S-strukturo zapisane povedi.

Že pred leti so sodelavci ene od največjih svetovnih bibliografskih podatkovnih baz ugotavljali, da je 95 odstotkov člankov, ki jih uporabljajo za tvorjenje citatnih indeksov, objavljenih v angleščini, čeprav le polovica avtorjev prihaja iz angleško govorečih držav.

(4)

20.2. Poimenujte vrste odvisnikov v zapisani povedi, kot si sledijo.

---

(2)
(6 točk)

21. V zapisani povedi s podčrtovanjem določite stavčne člene in njihove dele.

Na žalost vas moram opozoriti na sorazmerno pogoste pojave nespoštovanja zakona.

(4 točke)

22. V vsaki povedi so tri jezikovne napake. Popravite jih.

1999 leta je Unesco, organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, določila 21. februar, mednarodni dan materinega jezika, kot praznik raznovrstnosti in pestrosti jezikov v svetu.

Zadnji podatki statističnega urada Republike Slovenije kažejo, da so nekateri jeziki materinščina za petdeset milijonov ljudi ali več, slovenščino pa je za materinščino označilo manj kot 88% prebivalcev.

(6 točk)

23. V vsaki povedi je po ena slogovna nerodnost. Odpravite jo in izboljšane povedi znova zapišite.

Pomembno je, da imajo ljudje zanimanje za materinščino.

Postavili smo si vprašanje, kolikšen delež anketiranih je slovenščino označil kot materinščino.

Vsi so bili mnenja, da je članek zanimiv, zato vam svetujem, da ga preberete.

(6 točk)

M 1 7 1 1 0 3 1 2 1 5

Prazna stran

Prazna stran